

DE PASSIE CLASSICUS HERBERT VERRETH HEEFT EEN HUIS VOL HISTORIE

Stapel op de oudheid

“Ik lig er niet van wakker als in een film als *Troy* de verkeerde personages gedood worden, of in de verkeerde volgorde”, zegt classicus en historicus Herbert Verreth (52). “Als die film het publiek maar warm maakt voor de oudheid.” Dat doet hij ook zelf in zijn lessen en lezingen, met behulp van de 8.000 strips, 700 dvd's en 250 romans die zijn oudheidcollectie rijk is.

TEKST: Reiner Van Hove | FOTO: Rob Stevens

Dat hij ook mild is voor cultuurbarbaren merken we als Herbert Verreth (Onderzoeksgroep Oudheid) ons rondleidt door zijn huis. Geen ‘stulte!’, ‘asine!’ of soortgelijke Latijnse beschimping als we de ingekaderde striptekeningen aan de muren niet kunnen thuisbrengen. De strips zelf zitten noodgedwongen verspreid, zo blijkt: A tot J op de benedenverdieping, J tot Z in de bibliotheek op zolder. “In mijn kasten is er geen plaats meer, ik leg ze nu in alfabetische hoopjes. Ik hoop alleen dat mijn houten zoldervloer het niet begeeft.”

De kiem van zijn passie ligt in zijn kindertijd. “Ik had een nonkel met een heel fraaie stripcollectie, waaronder alle albums van *Alex* en *Asterix*. Die kende ik van binnen en van buiten. Maar verhalen over de middeleeuwen of de nieuwe tijd vond ik zeker even leuk. Waarom ik uiteindelijk toch klassieke filologie en archeologie heb gestudeerd, gevolgd door een doctoraat in de oude geschiedenis? Ik dacht gewoon: laat ons beginnen bij het begin. Maar ik ben in die oudheid blijven steken (*lacht*).”

De boomhut van de bard

Ondertussen legt Herbert Verreth al meer dan twintig jaar databanken aan van strips en films die zich afspelen in de oudheid of er thematisch nauw mee

verbonden zijn. Zo kan hij makkelijk illustraties en fragmenten opsnorren waarmee hij zijn lessen en lezingen kruist. Zijn studenten oude geschiedenis en klassieke talen doen er ook hun voordeel mee. “Als ze hun masterproef over pakweg de beeldvorming rond Cleopatra willen schrijven, hoef ik die naam maar in te typen en ik kan een hele lijst van strips en films exporteren. Boeken en dvd's leen ik uit, strips niet: die mogen ze hier lezen, desgewenst met een glas wijn erbij (*lacht*).”

Hoe gebruikt u films en strips in uw lessen?

Herbert Verreth: “We lezen bijvoorbeeld eerst een aantal Griekse bronnen en bekijken daarna strip- of filmfragmenten over dezelfde gebeurtenissen. Op welke antieke versie baseren de makers zich, en waarom wijken ze ervan af? Neem de film *Alexander* uit 2004. Regisseur Oliver Stone heeft de antieke bronnen duidelijk goed bestudeerd, maar hij plaatst de gebeurtenissen in een andere volgorde. Door die opbouw zet hij sterker in de verf hoe Alexander de Grote door zijn successen almaar waanzinniger wordt. Perfect verantwoord, vind ik.”

U bent dus niet zo'n historicus die in de bioscoop geërgerd alle fouten zitten te turven?

Verreth: “Toen de film *Troy* uitkwam, ook in 2004, was de helft van de classici woest omdat het scenario afwijkt van het antieke verhaal. De verkeerde personages worden vermoord, of in de verkeerde volgorde. Dan zeg ik: *so what?* De cinemabezoeker zal meekrijgen dat er een Hector en een Achilles geweest zijn, en een stad die Troje heette. De rest komt later wel. Zolang het maar een sterke film is die het publiek warm maakt voor de oudheid.”

Merkt u bij uw studenten dan niet dat ze verkeerde historische inzichten oppikken uit films of strips?

Verreth: “Ik ben al blij als ze überhaupt iets oppikken (*lacht*). Strips en films zijn al lang niet meer dé manier om aansluiting te vinden bij de leefwereld van jongeren. Ik zie dat studenten naar *Kiekerboe* blijven grijpen in plaats van de stap te zetten naar de volwassenenstrip. En recente films kennen ze nog wel, maar als ik *Gladiator*, *Troy* of *300* vermeld, dan is de reactie: *hu?*”

“Ik probeer dus vooral hun interesse in cultuur aan te wakkeren, maar natuurlijk moet je hen ook leren om kritisch te lezen en te kijken. Ik herinner me een studente die in haar eindwerk stelde dat de Galliërs onder meer in boomhutten woonden: ze had niet

“

Herbert Verreth:
Het nadeel van historische tv-reeksen is dat je elke aflevering de verplichte erotische en gewelddadige scènes voor de kiezen krijgt. Dat gaat ook vervelen op den duur.

door dat de boomhut van de bard in *Asterix* een grapje was van de tekenaar. Ik betrap mezelf er trouwens ook soms op dat ik een historische gebeurtenis visualiseer zoals ik die in een film gezien heb. Dan moet ik dat mentaal corrigeren.”

Vervelende erotiek

Lijkt het u wat om zelf eens als personage op te duiken in een historische strip of film?

Verreth: “Daar zou ik zeker geen nee tegen zeggen. Je kent misschien het verhaal van de historisch adviseur bij de film *Alexander*? Een gerenomeerd Oxford-professor, hoe heet hij ook weer ... (*Snort meteen een boek op van de man in kwestie.*) Robert Lane Fox, die is het! Hij wou Oliver Stone met alle plezier advies geven, op één voorwaarde: dat hij mocht meedoen aan de Slag bij Gaugamela, en wel bij de ruitertij. Wat hij naar verluidt ook gedaan heeft. Ik heb de film al meerdere keren gezien, maar ik heb zijn gezicht nog niet kunnen ontdekken (*lacht*).”

Mede dankzij streamingdiensten als Netflix en HBO zijn tv-reeksen vandaag een erg populaire vorm om verhalen te vertellen, vaak ook met een his-

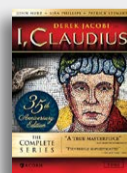
****

Met de volle vier sterren van Verreth

Film:
Cesare deve morire
(Paolo en Vittorio Taviani, 2012)

“Geen typische oudheidfilm, maar erg geslaagd. De Italiaanse broers Taviani maakten dit docudrama over een opvoering van Shakespeares *Julius Caesar* door gevangenen die allemaal vastzitten voor zware vergrijpen. We volgen hen van de eerste repetities tot de uiteindelijke opvoering.”

Tv-reeks:
I, Claudius
(BBC, 1976)

“Een boeiende kijk op de psychologie van het Romeinse keizerlijk hof, met Britse klasse-acteurs als John Hurt en Derek Jacobi. De verhaallijnen volgen de twee boeken van Robert Graves, die op hun beurt zowat een transcriptie zijn van het werk van Tacitus en Suetonius. Niet altijd even betrouwbare bronnen, want Tacitus was fel gekant tegen het keizerschap en Suetonius was vooral geïnteresseerd in smeugige verhalen. Maar het levert wel erg intense televisie op.”

Stripreeks:
Orakel
(verschillende tekenaars en scenaristen, 2014-2017)

“Een prachtig getekende Franse stripreeks over de relatie tussen mensen en goden in het oude Griekenland. Het zijn nieuw verzonden verhalen: niet gebaseerd op antieke bronnen dus, al duiken er af en toe wel historische of mythologische figuren op. Of hoe je op een erg creatieve manier nieuwe strips kunt maken over oude materie. De meeste albums zijn ondertussen in het Nederlands vertaald.”

“

Strips en films zijn al lang niet meer dé manier om aansluiting te vinden bij de leefwereld van jongeren. Ik zie dat studenten naar *Kiekeboe* blijven grijpen in plaats van de stap te zetten naar de volwassenenstrip.

torisch onderwerp. Is de aanpak anders dan in bioscoopfilms?

Verreth: “Het grote voordeel van een tv-reeks is dat de makers meer ruimte hebben om een tijdsbeeld te schetsen. Dat is moeilijk in een film van twee uur. Het knappe van de tv-serie *Rome* is bijvoorbeeld dat je een inkijk krijgt in het leven van gewone Romeinen, hoe ze in vuile straatjes een winkeltje proberen te runnen, dat soort dingen. Het nadeel van historische tv-reeksen is dan weer dat je elke aflevering de verplichte erotische en gewelddadige scènes voor de kiezen krijgt. Dat gaat ook vervelen op den duur.”

Net als filmregisseurs en striptekenaars lijken tv-makers een voorkeur te hebben voor de Romeinen.

Verreth: “Tja, dat is nu eenmaal spektakel: veldslagen, gladiatoren, waanzinnige keizers ... En je kunt er altijd wel wat historisch verantwoord naakt tegenaan gooien. Egypte doet het ook nog goed: schatgravers, piramides en rondlopende mummies zijn dankbaar materiaal.”

“Het oude Griekenland ligt moeilijker. Wat zijn de eerste associaties die mensen daarbij hebben? Filosofen en homo's. Maak maar eens een toegankelijke film over een filosofisch onderwerp. En de 'Griekse liefde' – of wat mensen zich daarbij voorstellen – was tot voor kort ook *not done* in mainstreamfilms. Het grote publiek heeft ook geen idee wie Themistocles en Pericles waren. Onbekend is onbemind, en de grote filmstudio's willen natuurlijk vooral winst maken. Jammer, want er zijn ook prachtige Griekse veldslagen te verfilmen.”

Absurde vraag

Hoe groot is de interesse voor de oudheid in ons land, als we vergelijken met de rest van Europa?

Verreth: “We mogen niet klagen. In veel landen liggen Latijn en Grieks in het secundair onderwijs enorm onder vuur. Zelfs Frankrijk, met zijn rijke traditie, heeft op het punt gestaan om het allemaal af te schaffen. Vaak komt de kritiek uit linkse hoek: de oudheid is elitair, weg ermee. *Zever in pakskes*: ze is zo elitair als je ze zelf maakt. Gelukkig hebben wij in ons land nog een behoorlijk grote groep leerlingen die Latijn en een beetje Grieks krijgen. Dat creëert veel goodwill. Als ik over mijn bezigheden vertel, krijg ik vaak de reactie: *Leuk, ik heb destijds ook Latijn gedaan.*”

“We zien ook dat de studentenaantallen bij oude geschiedenis en bij Latijns en Grieks vrij constant blijven. De oudheid zit bij ons dus nog behoorlijk verankerd. Al zijn er ook hier politici die ons aanvallen vanuit de eeuwige, economisch gerichte nuttigheidsvraag, die compleet absurd is voor studierichtingen binnen Letteren.”

Dan doet het u wellicht plezier als Bart De Wever weer eens uitpakt met een Latijns citaat?

Verreth: “In het begin was dat sympathiek, maar op den duur kreeg het toch eerder een negatief effect op zijn imago: *hij doet weer geleerd*. De laatste tijd springt hij er spaarzamer mee om. In *Winteruur* is hij onlangs wel een stukje Tacitus komen lezen, zij het met een aantal accent- en uitspraakfoutjes (*lacht*). Ik zou nooit voor de N-VA stemmen, maar hun visie op onder-

wijs kan ik wel smaken. Als classicus zweer ik bij de humaniora oude stijl: vervoegingen en verbuigingen blokken, woordenlijstjes van buiten leren, kennis verwerven eerder dan vaardigheden nastreven ... Jammer genoeg is de N-VA de enige partij die daar nog voor staat.”

Geen luxeverblijf

Tot slot: stel dat reizen in de tijd mogelijk was, in welke periode van de oudheid zou u willen landen?

Verreth: “Ik zou dan heel lang willen leven en ze allemaal doen (*lacht*). Nee, het zou afhangen van waar ik op dat moment wetenschappelijk mee bezig ben. Deze week ben ik een Griekse tekst aan het lezen over de Slag bij Sardes in 395 voor Christus. Daar zijn zeven versies van terug te vinden in de antieke bronnen. Het zou handig zijn als ik even kon gaan kijken wat er écht gebeurd is.”

“Maar om een langere tijd in de oudheid door te brengen ... Dat zou bepaald geen luxeverblijf worden, tenzij je bij de steenrijken terecht komt. Voor de meeste mensen was een aangenaam leven verre van evident. Ik denk dat je snel weer in die teletijdmachine zou stappen om terug te reizen naar het nu.”

i Blog Oude Geschiedenis, met o.a. een recensie van de laatste *'Astérix'* door Herbert Verreth: www.oudegeschiedenis.be

Enkele van zijn lijsten met strips en films over de oudheid zijn te vinden op bib.kuleuven.be/artes/films_in_de_oudheid

Bij Toutatis, wat een draaischijf!

Zijn strip- en filmcollectie is indrukwekkend, maar het online oudheid-platform waaraan Herbert Verreth meewerkt kan pas écht straffe cijfers voorleggen. “Ik ben een van de drijvende krachten achter het project Trismegistos, dat gegevens samenbrengt over alle teksten uit de oudheid, grofweg van 800 vóór tot 800 na Christus”, vertelt hij. “Het gaat dus onder meer om beschreven potscherven, papyrusfragmenten en grafschriften.”

“Momenteel bieden we informatie aan over 723.000 antieke teksten, in het Grieks, Latijn en Demotisch, maar ook massa's 'kleinere' talen zoals het Etruskisch of het Arabische Safaitisch. Je kunt bijvoorbeeld vragen: *geef me alles dat geschreven is op steen in Italië in die bepaalde eeuw.*”

“Belangrijk: elke tekst krijgt een uniek nummer. Zo zijn we de draaischijf kunnen worden tussen een aantal grote Europese en Amerikaanse onderzoeks-

projecten, die allemaal onze nummers gebruiken. We zijn ook begonnen met het inventariseren van alle persoons- en plaatsnamen in die antieke teksten. We zitten aan 500.000 vermeldingen van personen, maar er liggen er nog een miljoen te wachten om geïmporteerd te worden. Voor plaatsnamen – dat is mijn winkel – staat de teller op 52.000 toponiemen met 217.000 vermeldingen in de antieke bronnen.”

“Met zo'n platform help je de wetenschappelijke studie enorm vooruit, vooral op het vlak van statistisch onderzoek. Het blijft wel vechten tegen de pen-en-papier-professoren die niet willen weten van databanken, omdat er fouten in staan. Natuurlijk is dat zo, kan ook moeilijk anders als je 300 miljoen fiches en velden toont. Maar zeg ons dan gewoon wat er verbeterd moet worden en we zorgen ervoor.”

i www.trismegistos.org